

﴿٢٦﴾ سُورَةُ الشُّعَرَاءِ ŞUÂRÂ SÛRESİ

Sûreyi Şuârâ. Sûrenin sonunda şâirler bahsi geçtiği için, sûrenin ismine Şuarâ demişler. Bu sûre-i celile 227 âyet, 1297 kelime, 5542 harften ibarettir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طسّم-1

Müteşebbihât-ı Kur'âniyedendir, evvelki sûrelerin başında olduğu gibi. Elimizdeki tefsirin bildirdiğine göre; Mütেকaddiminin ıstılâhı budur, Âllâhû e'lemü bi murâdihi bizêlike. Âllâh CelleCelâlûhû muradına â'lemdir. Muhib ile mahbûbun arasında bir şifre gibidir. Biz, reyimizi buna karıştırmayız. Âllâh ne irâde etmişse Rasûl-û Ekrem'e odur. Onun için biz buna mânâ vermeyiz demişler.

Müteehhirin bazı mânâlar vermişler. Meselâ (Ta) Tâhir, (Sin) Seyyid, (Mim) Mahbub. Ey Tâhir, Seyyid, Mahbûbum Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem. Böyle teviller yapmışlar fakat eslem, selâmet olan mütেকaddiminin söyledikleridir.

تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ-2

Ey Habibim, تِلْكَ bu sûre-i celilede yazılı olan âyetler; آيَاتُ

الْكِتَابِ الْمُبِينِ mübin olan, icaz ve sıhhatı zâhir, (hakkı batıldan ayıran Kur'ân'ın âyetleridir.) Ona göre dinleyiniz demektir.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem bi'set-i âmm olduğu için, bütün insanların imâna gelmesini istiyordu ve çok da zahmet çekmişti. Bu âyet ile diğer birkaç âyette de işareten buyuruluyor ki; Ey Habibim, bu zahmeti çekme. Takdir-i hidayet benim kudret elimdedir. Ben mûrad edersem, bütün âlemi hidayete getiririm. Onun için, sen peygambersin vazifeni yaparsın. Bundan sonrası bana aittir" buyuruyor.

لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ-3

Ey Habibim, muhterem nefesine şefkat et. لَعَلَّكَ بَاخِعٌ Zahmet ve üzüntüden dolayı nefsin helâk edeceksin. أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ On-lar imân etmiyorlar diye, adetâ kendine kıyacaksın.

Ben Azimüşşân, bunların imânlarını irâde etmedim. Onun için, sen kendine zahmet verme.

إِنْ نَشَأْ نُنْزِلْ عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ آيَةً فَظَلَّتْ أَعْنَاقُهُمْ لَهَا خَاضِعِينَ-4

نُزِّلْ عَلَيْهِمْ Biz, onların imân etmelerini irâde edersek, İِنْ نَشَأْ نُنْزِلْ عَلَيْهِمْ gökten üzerlerine imâna cebreder, bir âyet indirdik. فَظَلَّتْ أَعْنَاقُهُمْ لَهَا خَاضِعِينَ Ve bu âyete boyun eğmek zorunda ka-lırlardı. Onun için müteessir olma, onların imân etmeyişi benim irademledir.

وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرِ مِنَ الرَّحْمَنِ مُحَدَّثٍ إِلَّا كَانُوا عَنْهُ مُعْرِضِينَ-5

وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرِ bir âyet, (zikir, Kur'ân, va'z nasihat.) مِنَ الرَّحْمَنِ Âllâh'tan مُحَدَّثٍ her ne zaman bir

âyet gelirse, **إِلَّا كَانُوا عَنْهُ مُعْرِضِينَ** ondan i'raz eder yüz çevirirler, imân etmezler.

Onların bu âdem-i imânı kendilerinden değil, bendendir.

فَقَدْ كَذَّبُوا فَسَيَأْتِيهِمْ أَنْبَاءُ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ-6

فَقَدْ كَذَّبُوا Onlar, Kur'ânı tekzib ediyorlar. **فَسَيَأْتِيهِمْ** Gelecek onlara, **أَنْبَاءُ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ** onların bugün dünyada yaptığı istihzâ, alay edegeldikleri şeyin haberlerini alacaklardır.

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الْأَرْضِ كَمْ أَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ-7

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الْأَرْضِ Bu münkirler yeryüzüne bakmıyorlar mı? Yerdeki hikmet ve azametimizi görmüyorlar mı? **كَمْ أَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ** Orada sınıf sınıf, her çeşidinden ne kadar güzel ve faydalı bitkiler yarattık (ve yaratmaktayız) bunları düşünsünler.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ-8

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً Şüphesiz ki bunda (biten her çeşit güzel nebatta, Âllâh Teâlâ'nın kudretinin kêmâl ve hikmetine, rahmetinin genişliğine) bir âyet vardır.

وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ Fakat (Âllâh-û Teâlâ'nın ilim ve kazasın'da) çoğu Mü'min degillerdir.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ-9

Şüphe yok ki senin Rabbin, Ey Habibim. Aziz'dir, kuvvet sahibidir, mağlup olmayan bir galiptir. İzzet sahibidir. Her galip

olanın üstünde bir galiptir. Rahim'dir Mü'minlere, engin merhamet sahibi O'dur.

وَإِذْ نَادَىٰ رَبُّكَ مُوسَىٰ أَنْ ائْتِ الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ -10

Ey Habibim ümmetine bildir, ibret alsınlar. Hani, Rabbin Mûsâ Aleyhisselam'a nidâ etmişti. (Mûsâ Aleyhisselam Medyen'den geliyordu, ağacın ateşle sarılmış gibi görüldüğü sırada) ائْتِ الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ zalim olan kavim ki Fir'avne ve ona tâbi olanlardır. Git o zalim kavme, onları imâna davet et.

قَوْمَ فِرْعَوْنَ لَا يَتَّقُونَ -11

Fir'avnın kavmine git. Hâlâ (başlarına gelecekten) sakınmaa yacaklar mı (ki benden gayriye ibadet ediyorlar?) Niçin, Âllâh'tan korkmuyorlar?

قَالَ رَبِّ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ -12

Mûsâ Aleyhisselam, Hâlik-i Kâinat'a cevaben buyurdular ki; "Yâ Rabbi, korkarım ki beni tekzib ederler."

وَيَضِيقُ صَدْرِي وَلَا يَنْطَلِقُ لِسَانِي فَأَرْسِلْ إِلَىٰ هَارُونَ -13

Mûsâ Aleyhisselam, bu vazifeye fevkalâde sevindi. Yalnız muvaffak olabilir miyim endişesi ile düşüncesinden dolayı. "Yâ Rabbi, bana yardım et. وَيَضِيقُ صَدْرِي Bu yüzden göğsüm daralır, وَلَا يَنْطَلِقُ لِسَانِي dilim de hareket etmez açılmaz. Dilime bir kuvvet ver, kâlbime de bir vüs'at ver. فَأَرْسِلْ Cibril'i gönder Harun'a, Harun da gelsin benim yanıma, biz ikimiz beraber gidelim."

Mûsâ Âleyhisselâm, niçin böyle niyazda bulunuyor? Mûsâ Âleyhisselâm'ın dilinde bir rekâket vardı. Bu rekâket de Mûsâ Aleyhisselâm, Fir'âvn'ın yanında çocuk iken mangaldaki ateş korunu ağzına koymuştu. Bu yüzden dilinde rekâket hâsıl olmuştu. Onun için Hârûn Aleyhisselâm da beraberinde olsun. Cenâb-ı Hak'tan niyaz etti. Âllâh da bu isteği kabul etti. O sırada Cibril-i Emin, Mısır'da Hârûn Aleyhisselâm'a tebliğ ediyor. Hârûn Aleyhisselâm da peygamber olarak gelip Mûsâ Aleyhisselâm ile beraber oluyor.

وَلَهُمْ عَلَى ذَنْبٍ قَاحٍ أَنْ يَقْتُلُونَ-14

Bir de onların bana isnad ettikleri, aleyhimde suç iddiaları var. Bana konuşma fırsatı vermeden, bundan dolayı beni katletmelerinden korkuyorum.

Yoksa Mûsâ Âleyhisselâm'ın korkusu kendisi ile ilgili olmayıp bu vazifenin yarıda kalması, akametinden endişe ediyor. Bu tebliğ vazifesini yapabilmek için imkân istiyor.

قَالَ كَلَّا فَادْهَبَا بِآيَاتِنَا إِنَّا مَعَكُمْ مُسْتَمِعُونَ-15

Âllâh CelleCelâlûhû emrediyor. Ey Mûsâ Aleyhisseylam, vazgeç bu endişeden. Mademki ben sana emrettim, ben seninle beraberim. فَادْهَبَا بِآيَاتِنَا Âllâh-û Teâlâ hayır buyurdu (seni katledemezler.) Siz ikiniz benim bu âyetlerimle (âyetler; asâ, yed-i beyzâ başlıcaları olmak üzere Mûsâ Aleyhisselâm'ın dokuz mucizesi vardı.) إِنَّا مَعَكُمْ مُسْتَمِعُونَ Biz Azimüşşân, sizinle beraberiz ve aranızdaki sözleri işitiyoruz.

فَأْتِيَا فِرْعَوْنَ فَقُولَا إِنَّا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ-16

فِرْعَوْنَ فَقُولَا إِنَّا رَسُولُ رَبِّ Her ikinizde Fir'avne gidiniz.

فِرْعَوْنَ الْعَالَمِينَ Fir'avne gidip deyin ki; "Biz, Rabbil'âleminden peygamber olarak geldik.

17- أَنْ أَرْسِلَ مَعَنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ

İsrâiloğullarını, bizimle birlikte (Filistin'e) gönder."

Rivâyete göre; Fir'avn, İsrâiloğullarını 400 yıldan beri köle gibi kullanırmış. O vakit İsrâiloğulları, 600.000 kişi imişler. Mûsâ Aleyhisselam, bu emri aldıktan sonra Mısır'a gitmiş. Hârûn Aleyhisselam zâten Mısır'da imiş. Âllâh'ın emrini ona haber verince hemen "baş üstüne" demiş. Ve geceleyin Fir'avn'ın kapısına varmışlar. Kapıya çıkan hizmetçilere, "Biz Rabbül âlemin olan Âllâh'ın Rasûlüyüz" demişler. Kapıcılar, Fir'avna dönerek "kapıya iki deli gelmiş. Âllâh'ın Rasûlü olduğunu söylüyorlar!" demişler. Fir'avn, "bırakın gelsinler görelim" demiş ve Mûsâ Aleyhisselam'ı görünce tanımış.

18- قَالَ أَلَمْ تُرَبِّكْ فِينَا وَلِيدًا وَلَبِثْتَ فِينَا مِنْ عُمُرِكَ سِنِينَ

(Kendisine Âllâh'ın emri tebliğ edilince Fir'avn) dedi ki; "Biz, seni çocukken himâyemize alıp büyütmedik mi? وَلَبِثْتَ فِينَا مِنْ عُمُرِكَ سِنِينَ Ömrünün nice yıllarını aramızda geçirmedi mi? Yâni nimetleri gözüne gösteriyor.

Mûsâ Aleyhisselam, Fir'avnın yanında 30 yıl kalmıştı.

19- وَفَعَلْتَ فَعَلْتِكَ الَّتِي فَعَلْتَ وَأَنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ

Sen bu nimetleri gördükten sonra, o yaptığın (kötü) işi de yaptın. (Yâni aşçı başıyı öldürdün,) sen nankörlerdensin."

20- قَالَ فَعَلْتُهَا إِذَا وَأَنَا مِنَ الضَّالِّينَ

“O zaman, ben onu yaptığımda peygamber değildim.” Mûsâ Aleyhisselam’ın öldürme kastı olmaksızın o adama vurduğu bildirilmektedir.

فَقَرَرْتُ مِنْكُمْ لَمَّا خِفْتُكُمْ فَوَهَبَ لِي رَبِّي حُكْمًا وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُرْسَلِينَ 21

Vakta ki sizden korkunca da hemen aranızdan kaçtım, فَوَهَبَ لِي رَبِّي حُكْمًا fenalığınızdan kaçtım. Sonra Rabbim, bana hikmet (ilim, fehim ve nübüvvet) verdi ve beni peygamberlerden kıldı.

وَتِلْكَ نِعْمَةٌ تَمُنُّهَا عَلَيَّ أَنْ عَبَّدَتْ بَنِي إِسْرَءِيلَ 22

O nimet diye başıma kaktığın ise (aslında) İsrâiloğullarını kendine köle edinmendir.

Yâni “seni terbiye ettik, büyüttük” diye başıma kakıyorsun ama hakikatte bu bir nimet değil. İsrâiloğullarını köle edinmek ve kesmekten başka bir şey değildi. Çünkü ben bu sebepten senin eline düşmüştüm. Eğer sen, onları köle yapıp çocuklarını kesmese idin. Âilemden beni terbiye eden bulunurdu.”

Bazıları bu âyette istifham-ı inkârî olduğunu söylemişlerdir. Bu takdirde mânâ şöyle olur; “Terbiyeni başıma kakıyorsun. Hâlbuki benim kavmimi köle yapan sen değil misin? Senin bu hareketin, bana yaptığın iyiliği silip süpürmüştür.”



قَالَ فِرْعَوْنُ وَمَا رَبُّ الْعَالَمِينَ 23

Fir’avn sordu, şöyle dedi. “Rabbilâlemin dediğin nedir?”

(Fir'avn bilmiyor değil, mel'anet yapıyor. Nedir, Rabbilâlemin, senin söylediğin? Kimsenin akl-ı fikri, hayali derk edemez O'nun ancak sıfatlarını beyan edebilir.) Buyuruyor ki;

قَالَ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنَّ كُنْتُمْ مُوقِنِينَ-24

Mûsâ Aleyhisselam cevap verdi. Eğer işin gerçeğini düşünüp anlayan kişiler olsanız, (itiraf edersiniz ki) O, göklerin yerin ve ikisi arasında bulunan her şeyin Rabbi'dir. Şayet yâkin ehli kimselerseniz, (O'na inatırsınız)" dedi.

Fir'avn, bu cevabı yetersiz buldu. Çünkü Hâlik-i Kâinat'ın zâtından soruyor, sıfatlarından cevap alıyor.

قَالَ لِمَنْ حَوْلَهُ أَلَا تَسْتَمِعُونَ-25

Fir'avn, etrafındakilere "İşitmiyor musunuz, (ben ne soruyorum, o ne cevap veriyor?)" Fir'avn'ın etrafında has cemaati, vekilleri vardı. 500 kişiden ibaret idi, milletvekilleri sıfatında. Onlara dedi. "Ben Rabbinin hakikatını, mahiyetini soruyorum. O, bana fiillerini zikrediyor."

Mûsâ Aleyhisselam, dinlemiyor onun bu cevabını.

قَالَ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ-26

(Mûsâ Aleyhisselam devam ederek.) "O, sizin de Rabbiniz daha önceki atalarınızın da Rabbi'dir."

Bu cevap Fir'avn'u gadaplandırdı. İstihza ederek

قَالَ إِنَّ رَسُولَكُمْ الَّذِي أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ لَمَجْنُونٌ-27

Fir'avn, "Size gönderilen bu Rasül, peygamber! لَمَجْنُونٌ Akıllı yerinde değil, suâle verilecek cevabı bilmez. Benim suâlimi anlamadı, cevap veremiyor. Nerde kaldı ki peygamber olabilsin."

Mûsâ Aleyhisselam, suâle kıymetsiz olduğu için cevap vermiyor.

قَالَ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنَّ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ-28

Mûsâ Aleyhisselam, sözâlerine devam etti. "O doğu, batı ve aralarındaki her şeyin Rabbi'dir. Doğu ile batı arasındaki bütün mahlûkatı da O halk etmiştir. Şayet aklınızı kullanırsanız, anlarsınız, işte O'dur Rabbilâlemin."

Fir'avn, buna diyecek bir söz bulamayınca, zalimlerin yaptığı gibi tecziye yoluna gitti. Fir'avn, cevap ile mukabele edemedi Mûsâ Aleyhisselam'a. Bu sefer işi tehlide götürüyor.

قَالَ لَئِنْ اتَّخَذْتَ إِلَهًا غَيْرِي لَأَجْعَلَنَّكَ مِنَ الْمَسْجُونِينَ-29

Fir'avn dedi. لَئِنْ اتَّخَذْتَ إِلَهًا غَيْرِي Eğer benden başka bir ilâh itti haz edersen, لَأَجْعَلَنَّكَ مِنَ الْمَسْجُونِينَ muhakkak seni zindandakilerden ederim. Zindandakilerin hâlini ise bilirsin."

Fir'avnın zindanı gayet derin ve karanlık bir çukurda idi. Mazlumları buraya atar, ölünceye kadar bırakırdı. Hiçbir vechile kurduluş imkânı yoktu.

قَالَ أَوَلَوْ جِئْتُكَ بِشَيْءٍ مُّبِينٍ-30

Mûsâ Aleyhisselam dedi, kendisine. أَوَلَوْ جِئْتُكَ بِشَيْءٍ مُّبِينٍ

"Eğer sana, (davamın doğruluğunu ispat eden) apaçık bir şey, (bir mucize) getirmiş olsam. (Yine beni zindana atar mısın?)"

قَالَ فَأْتِ بِهِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ -31

Fir'avn, "doğru söylemekte isen, haydi getir o delilleri görelim" dedi.

فَالْقَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُبِينٌ -32

Bunun üzerine, Mûsâ Aleyhisselam asâsını yere bırakıverdi. Asâ, hemen apâşikâr büyük bir yılan ejderha hâline geldi.

Asâ hakkında üç âyet vardır. "**keennehê cânnun vellâ müdbi-ran.**" İkincisi; "**keennehü hayyetün tes'a.**" Üçüncüsü; "**su'bânûn mübinün.**" Cannûn; ufak yılan. Küçük olduğu için sür'atli hareket ediyor. Hayyetün tes'a; orta boydaki yılan. Su'bânûn; büyük ejy darha yılan.

Rivayete göre; yılan suretine giren asâ, bir mil kadar gökyüâ züne yükselerek Fir'avn'a hücum etmiş. Fir'avn, Mûsâ Aleyhisselam'a sığınmış ve "seni peygamber gönderen Rabbin hakkı için şunu tut" diye yalvarmış. Mûsâ Aleyhisselam, onu tutunca yine evvelki gibi asâ olmuş. Fir'avn, "bundan başka bir şeyin var mı?" diye sormuş. O da elini göstermiş. "Bunda ne var?" deyince,

وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنَّاظِرِينَ -33

Ve elini (koltuğunun altından) çekip çıkardı. O da temeşâ edenlere bembeyaz (görünen, nur saçan bir şey) oluverdi.

قَالَ لِلْمَلَأِ حَوْلَهُ إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ عَلِيمٌ ۖ-34

قَالَ لِلْمَلَأِ حَوْلَهُ Fir'avn, etrafındaki kavminin ileri gelenlerine dedi. إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ عَلِيمٌ "Bu muhakkak çok bilen bir sihirbaz, sihir ilminde âlimdir" diyerek işi siyasete döküyor.

يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ-35

يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِ "Sizi sihriyle yerinizden yur-dunuzdan çıkarmak istiyor." فَمَاذَا تَأْمُرُونَ (Burada Fir'avn, şaşırmış oluyor. Şimdiye kadar ulûhiyet davasında idi, "ene rabbikümül e'la" diyordu. Bu zoru görünce, ulûhiyetten memuriyete dönmüş oldu. Ne emredersiniz, ben emrinize memurum diyor.) Hakkınızda bana ne emredersiniz (ki öyle hareket edeyim)" dedi.

Mûsâ Aleyhisselam'ın gösterdiği mucizeler, Firavn'ın kibir duygularını alt üst etmiş. İlâhlık davâsını bir tarafa bırakıp, etrafındaki ileri gelenlerden fikir almaya mecbur kalmıştı.

Düşüncesi; "onlar belki imân ederler" diye, yelkenleri suya indirmeye başladı.

قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَبْعَثْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ ۖ-36

قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ Cemaâtı Firavn'e dediler. أَرْجِهْ "Tehir et, أَخَاهُ kardeşini de (yani onlarla fazla yorulma. Elleri de âlet var, yılan var, fenalık yapabilirler, üzerlerine gitme. Muvakkat bir zaman için sulha bağla.) Sonra وَأَبْعَثْ gönder elçilerini فِي الْمَدَائِنِ şehirlerle, حَاشِرِينَ topla sihirbazları. Mademki biliyorsun sâhir olduğunu, si-

hirbazları topla. Yani işi sulha bağla, bu iş kavgaya gelmez. Sihirbazlarla halledilsin.”

Mûsâ Aleyhisselam, Beni İsrâillerin mahâllesine girdi. Orada onlara mümkün olduğu kadar ders verir, nasihat ederdi.

يَا تُؤْكِبُ كُلَّ سَحَّارٍ عَلِيمٍ-37

“Ne kadar bilgisi derin sihirbaz varsa sana getirsinler.”

Nerede sihirbazlar varsa hepsine haber göndermiş, para ile büyük bir iltifat ile hepsini Mısır’a toplamış. Hemedan’da da meşhur iki sihirbaz varmış, onlara da haber gönderiyor. Bu iki sihirbazın, babaları da sihirbazmış. O zamanda sihir câizmiş. Bu sihirbazların âdeti, sihire başlayacakları zaman üç gün önce oruç tutarlar, sonra babasının kabrine giderler. Orada kendilerine mahsus haller ile kabrindeki babası ile irtibat kurup, babasından bir işaret cevap alırlarmış. Babaları ya git ya da gitme diyor. Babası demiş kendilerine, sihrin âdeti budur. “Sâhir uykuda iken sihir işlemez. Sâhir uykuda değilse, o vakit sihir işler. Onların uyku zamanını bul, onların elindeki asâyı al. Eğer onlar uykuda iken asâ, bu hâle munkalip olursa bilinki o Âllâh’tandır. Dünyanın hepsi Fir’avn olsa baş edemezler. Eğer böyle değilse, siz zaten sihrin âlâsını biliyorsunuz.”

Bu iki sahir de Mısır’a gelirler ve Mûsâ Aleyhisselam’ı takip etmeye başlarlar. Mahallesini, nerede kalıyor, nerelere gidiyor araştırıyorlar. Bir gün evine giderler, Mûsâ Aleyhisselam’ı sorduklarında, şehrin haricinde bir ağacın gölgesinde bulunduğunu söylerler. Bu iki sâhir de oraya giderler. Baksalar ki Mûsâ Aleyhisselam ağacın gölgesinde yatıyor. Tam bir fırsat olduğundan, ağaçta asılı olan asâyı elini uzatıyorlar almak için. Asâ hemen su’bânûn mübin

mükâfat verir misin? إِنَّ كُنَّا نَحْنُ الْعَالِيَيْنَ Eğer bu davada biz galip olursak, bize ne gibi bir ikram yaparsın?”

قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ إِذَا لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ -42

Fir'avn cevap verdi. “Evet, ben size ikram yapacağım, ikramım size dâimi olur. وَإِنَّكُمْ إِذَا لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ Evet, o takdirde hiç şüphe etmeyin, gözde kimselerden olacaksınız. Meclisimin âzâları olacaksınız.”

قَالَ لَهُمْ مُوسَى أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ مُلْقُونَ -43

Sâhirler, Mûsâ Aleyhisselam’a demişler. “Evvelâ sen mi bırakacağını bırakacaksın, yoksa biz mi evvel önce atalım atacağımızı.”

“immê en tülkiye ve immê en neküne evvele nahnül mülkî-ne” Âyet-i kerime burada yok. Bu âyet başka sûrede, âyet âyete mânâ veriyor.

Burada, Mûsâ Aleyhisselam’a bir hürmet oluyor. Mûsâ Aleyhisselama karşı bir kibr-i azamet, terbiyesizlik yapmadılar. İşte bu hürmet, onların hidayetine vesile oldu. Mûsâ Aleyhisselam, onlara dedi. “Ne atacaksanız atın! مَا أَنْتُمْ مُلْقُونَ Neyi atacaksanız, bırakacağınız şeyi bırakın” dedi.

فَالْقُوا حِبَالَهُمْ وَعِصِيَّهُمْ وَقَالُوا بِعِزَّةِ فِرْعَوْنَ إِنَّا لَنَحْنُ الْعَالِيُونَ -44

Bunun üzerine فَالْقُوا حِبَالَهُمْ وَعِصِيَّهُمْ iplerini attılar. Elindeki asâ, değnekleri attılar. Bunlar, Güneş’in karşısında civalanmış bir

halde titremeye başladılar. **وَقَالُوا بِعِزَّةِ فِرْعَوْنَ إِنَّا لَنَحْنُ الْغَالِبُونَ** “Firav’nın kudreti hakkı için, elbette bizler galip geleceğiz” dediler.

Sâhirler zannettiler ki Mûsâ Aleyhisselam’ın asâsı da böyle bir hareketten ibarettir.

فَالْقَى مُوسَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ 45

Ondan sonra, **فَالْقَى مُوسَى عَصَاهُ** (müteâkiben) Mûsâ AleyhisM selam da asâsını bıraktı. **فَإِذَا فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ** lokma ederdi **مَا يَأْفِكُونَ** onların attıklarını. (Gördükleri asâ bir ejderha oluverdi. Onların tezvirle yaptıkları ip ve asâlarını yuttu.)

Sâhirler bu durumu görünce anladılar ki bunun sihirle hiçbir alâkası yok. Âllâh’ın kudretinden başka bir şey değildir.

فَالْقَى السَّحَرَةُ سَاجِدِينَ 46

(Bu hal karşısında) sihirbazlar derhal yüzüstü düşüp secdeye kapandılar.

قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ 47

“Rabbilâlemin’e imân ettik” dediler.

Esleme Radyâllâhû Anh buyuruyor. “Sabahleyin sihirbaz olarak geldiler Mûsâ Aleyhisselam’a düşman, akşam ise şehit olarak Âllâh’a kavuştular.”

رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ 48

“Mûsâ ile Hârûn’un Rabbine imân ettik” dediler.

Fir’avn, bu durumu görünce fevkalâde gadaplandı.

قَالَ أَمَنْتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ أَدْنَ لَكُمْ إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ -49
فَلَسَوْفَ تَعْلَمُونَ لَا قُطْعَنَ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلُكُمْ مِنْ خِلَافٍ وَلَا صَلْبَيْكُمْ
أَجْمَعِينَ

قَالَ أَمَنْتُمْ لَهُ Fir'avn, sihirbazlara dedi. "Siz imân ettiniz Mûsâ Aleyhisselam ile. قَبْلَ أَنْ أَدْنَ لَكُمْ Ben, size izin vermeden. Size izin vermeden hemen imân ettiniz. Demek ki onunla sizin bir gizli anlaşmanız vardır. إِنَّهُ لَكَبِيرُكُمُ الَّذِي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ Muhakkak o, size sihiri öğreten büyüğünüzmüş. Size, o talim etmiş. Benim için aranızda gizli anlaşma yaptığınız anlaşılıyor. فَلَسَوْفَ تَعْلَمُونَ Ama şimdi (size yapacağımı görecek ve) bileceksiniz. لَا قُطْعَنَ أَيْدِيكُمْ Ellerinizi keseceğim, وَأَرْجُلُكُمْ مِنْ خِلَافٍ ayaklarınızı da! Hem de çaprazlama keseceğim, (sağ eli, sol ayakla - sol eli, sağ ayakla beraber.) Bununla da iktifa etmem وَلَا صَلْبَيْكُمْ أَجْمَعِينَ ve hepinizi de astıracam.

Sihirbazlar bu sözleri işitince; (kâplerini, Âllâh CelleCelâlûhû nur ile doldurduğundan.)

قَالُوا لَا ضَيْرَ إِنَّا إِلَى رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ-50

قَالُوا لَا ضَيْرَ Yâni hiçbir zarar yok. "(Vücudumuz gitse bile hiçbir zararı yok. Bizler, senden ve ölümden korkmuyoruz.)
إِنَّا إِلَى رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ (Nasıl olsa) biz, Rabbimize döneceğiz.

إِنَّا نَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لَنَا رَبُّنَا خَطَايَانَا أَنْ كُنَّا أَوَّلَ الْمُؤْمِنِينَ-51

إِنَّا نَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لَنَا رَبُّنَا Bizler tamâ ediyor, umarız ki Rabbimiz bizi setretsin, (mağfired; setir demektir) hatalarımızı affetsin. رَبُّنَا

حَطَايَانَا Tamâmımız ve ricamız budur ki Rabbimiz, setreder bizim hatalarımızı. أَنْ كُنَّا أَوَّلَ الْمُؤْمِنِينَ Bu zamanın ilk Mü'minleri biz olalım."

Fir'avn, bu söylediklerinin tamamını yaptı ve Mûsâ Aleyhise selam, bu yüzden çok üzüldü. Hâlik-i Kâinat da perdeyi kaldırdı. O sahirlerin hâlini ve derecelerini, Mûsâ Aleyhisselam'a gösterdi. Sahirlerin hepsini birer birer görünce, Cenâb-ı Hak'ka secdeyi şükre gitti ve dedi. "Elhamdülillah. Bir saat içinde ümmetimden oldular. (Amel etmeden bir lahzada kemâl dereceye ulaştılar.)"

Bundan sonra mütareke yine devam etti. Fir'avn, Mûsâ Aleyhisselam'a bir şey yapmak için cesaret edemedi. Mûsâ Aleyhisselam da ikâmet ettiği mahâllesinde yaşantısını devam ettirdi. Birkaç sene geçtiğinde, Fir'avn'ın pisliği artınca vakit geldi. Cenâb-ı Hak, Mûsâ Aleyhisselam'a emretti. "Beni İsrâilleri al da Şam'a git."

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي إِنَّكُمْ مُّتَّبِعُونَ-52

Biz Azimüşşân, Mûsâ Aleyhisselam'a vahyimizi bildirdik. وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ "Geceleyin benim kullarımı (İsrâiloğullarını) al götür. إِنَّكُمْ مُّتَّبِعُونَ Zirâ (Fir'avn ve askerleri tarafından) takip edileceksiniz" diye vahyettik.

Mûsâ Aleyhisselam da kavmine imân edenlere, haber verdi. Onlar da hazırlandılar, geceleyin Mısır'dan yola çıktılar.

Fir'avn, bunu haber alınca arkalarından takibe başladı. Hem de İsrâiloğulları adedinin birkaç misli asker ile.

فَأَرْسَلَ فِرْعَوْنُ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ-53

فِي Fir'avn, sabahleyin emrinde olanları gönderdi. حَاشِرِينَ Şehirlerde asker toptasınlar.

54- اِنَّ هَؤُلَاءِ لَشِرْذِمَةٌ قَلِيلُونَ

اِنَّ هَؤُلَاءِ Esasen bunlar (yâni Mûsâ ile beraber olan İsrâiloğulları,) لَشِرْذِمَةٌ قَلِيلُونَ sayıları azar azar, bölük pörçük bir cemaattir. Bize dayanabilecek güçleri yoktur.

55- وَاِنَّهُمْ لَنَا لَغَائِطُونَ

(Böyle iken) artık kesinkes bizi öfkkelendirmişlerdir.

56- وَاِنَّا لَجَمِيعٌ حَاذِرُونَ

Biz ise elbette uyanık, (yekvücûd) kuvvetli bir cemâatız (diyor ve dedirtiyordu.) Askerin moral, cesaretinin güçlenmesi için böyle söylüyordu.

57- فَآخَرَجْنَاهُمْ مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ

فَآخَرَجْنَاهُمْ Biz Azimüşşân, Cenâb-ı Hak emrediyor. Fir'avn ve etbâını çıkardık مِنْ جَنَّاتٍ bağlar ve bahçelerden. (Nil nehrinin her iki tarafında bağlar, bahçeler vardı.) وَعُيُونٍ Cârî olan ırmaklardan, (Nil nehri suyunu iki taraflı olarak sulanabilir imkâna getirmişlerdi.

58- وَكُنُوزٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ

وَكُنُوزٍ Hazine gibi mallarından, وَمَقَامٍ كَرِيمٍ güzelim kâşâneleerinden, şerefli makamlarından çıkardık.

(Mûsâ Aleyhisselam'ı ve İsrâiloğullarını takip etmeye.)

كَذَلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا بَنِي إِسْرَءِيلَ -59

وَأَوْرَثْنَاهَا كَذَلِكَ Nasıl ki onları bu nimetlerin içinden çıkardık ve onları, (o bahçe, hazine ve kâşâneleri) İsrâiloğullarına vâris yaptık.

فَاتَّبَعُوهُمْ مُشْرِقِينَ -60

Müşrik; şürük. Güneşin şürükü. Yani duha vaktinden biraz evvel, Güneşin doğduğu zamanda idi. Fir'avn ve askerleri, onları güneş doğarken (yahut doğuya doğru) tâkibe başladılar.

فَلَمَّا تَرَاءَ الْجَمْعَانِ قَالَ أَصْحَابُ مُوسَى إِنَّا لَمُدْرِكُونَ -61

فَلَمَّا تَرَاءَ الْجَمْعَانِ Her iki cemaat, topluluk birbirini görünce قَالَ أَصْحَابُ مُوسَى Mûsâ Aleyhisselam'ın ashabı, "Eyvah yakalandık (yahut ellerine düştük. Esir ve helâk olacağız)" dediler.

قَالَ كَلَّا إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ -62

قَالَ كَلَّا Mûsâ Aleyhisselam; "Asla (korkmayın!) إِنَّ مَعِيَ رَبِّي Rabbim şüphesiz benimle beraberdir. Va'd-i İlâhi var, bana halas etmekle. Va'd-ı İlâhi'de hulf olmaz. سَيَهْدِينِ Bana necat yolunu gösterecektir" dedi.

Burada tefsirin beyanına göre "Mûsâ Aleyhisselam" diyor. إِنَّ مَعِيَ رَبِّي Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, Sevr dağında iken Ebubekir Sıddık ile beraber, "gelen müşrikler ayağın önüne baksa bizi görürler" deyince, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhive-

sellem, ona. **"lâ tahzen innellâhe me-anê"** "Âllâh CelleCelâlûhû bizimle beraberdir" diyor.

Mûsâ Aleyhisselam mürid, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhiû vesellem ise murâd'dır. Mûsâ Aleyhisselam diyor. **"me-iyе Rabbi"** Ben Rabbimle beraberim. Kendinden, Âllâh'a intikâl ediyor. Kendini düşünüyor. Sonra "Rabbim benimledir" diyor. Rasûl-û Ekrem ise "Âllâh, bizimle beraberdir" dedi. Mûsâ Aleyhisselam'ın makaa mı, mürid makamı. Rasûl-û Ekrem'in murâd makamıdır.

فَاَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْبَحْرَ فَانْفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ 63-
كَالطُّودِ الْعَظِيمِ

Biz Azimüşşân, Mûsâ Aleyhisselam'a vahyeta tik bildirdik. Vahiy, Cibril'siz de olur. Cibril ile olan kitaptır. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e, her zaman Cibril-i Emin gelir giderdi. Diğer peygamberlere de gelir giderdi. Hatta Evliyaullâh'a da vahiy (ilham) olur. Fakat Cibril ile olan kitaptır. Burada vahiy, kalbidir. Biz, Mûsâ Aleyhisselam'a vahyettik. فَاَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ Elindeki asâyı denize vur. **"fedarabehû"** Mûsâ Aleyhisselam da asâyı denize vurdu. فَانْفَلَقَ Açıldı, 12 yol oldu. Yakup Aleyhisselam'ın 12 oğlu vardı, her oğlu bir kabilenin reisi idi. Her bir yol, فَانْفَلَقَ her parçası büyük bir dağ gibi oldu.

وَأَرْزَلْنَاهُمْ الْآخِرِينَ 64-

Ötekilerini de buraya yaklaştırdık, (deniz kenarında topladık.) Mûsâ ve imân eden kavminin ardından, düşmanlar da bu denizde açılan yollara girdiler.

وَأَنْجَيْنَا مُوسَى وَمَنْ مَعَهُ أَجْمَعِينَ-65

Mûsâ ve beraberinde olanların hepsini boğulmaktan kurtardık.

ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخَرِينَ-66

Fir'avn ve beraberindekileri suda boğduk.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ-67

Mûsâ Aleyhisselam ve beraberinde imân edenn
lerle denizden çıkışı, Kudret-i İlâhiye'ye delâlet eden bir âyettir.
Diğer mânâ da Fir'avnın böyle denizin içinde boğulması ne azımdır,
Kudret-i İlâhiye'ye delâlet eder. وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ Böyle
iken çoğu imân etmemişlerdi. İmân ancak Âllâh'ın lütf-u keremim
dir. Mucize ile değildir. Eğer mucizeler imâna sebep olsaydı. Her
gün Ebu Cehil, Rasûl-û Ekrem'i görürdü. Mucizeler de zuhur eder-
di fakat imâna gelmedi.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ-68

Yâ Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem, senin Rabbin
Aziz'dir. Galibin galibidir. İntikamını alır müstehak olandan. Ra-
him'dir, rahmeti galiptir Mü'minlere. İşte imân edenleri halas etti.
Küfürde olanlardan da intikamını aldı.

وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ إِبْرَاهِيمَ-69

Ey Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, ceddin olan İbra-
him Aleyhisselam'ın ahvalini de beyan et ümmetine ibret alsınlar.
Ne zahmetler çekilmiş ve nasıl imân etmişler.

اِذْ قَالَ لِاٰبِيْهِ وَقَوْمِهِ مَا تَعْبُدُوْنَ-70

اِذْ قَالَ لِاٰبِيْهِ O zamanda İbrahim Aleyhisselam, amcası Âzer'e dedi. (İbrahim Aleyhisselam'ın babası Tarûh, İbrahim Aleyhissea lam dünyaya gelmeden önce vefat etmişti. İbrahim Aleyhisselam, amcası Âzer'in yanında bulunuyordu. Amcası yanında büyüdüğü için, Kur'ân-ı Kerim'in ıstılâhına göre "Ebi" demiştir. وَقَوْمِهِ Kavmine dedi.

(Kur'ân-ı Azimüşşân'ın ıstılâhında amcaya, baba îtlâk edilmiştir. Âyet-i kerimede, Yâkup Aleyhisselam buyurdu ki; **"felemmê hadara Ya'kûbel mevtü"** Yâkûp Aleyhisselam vefatı zamanında oğullarını topladı. Onlara dedi; **"mê te'bûdüne min be'di"** Benden sonra kime ibadet edersiniz? Aldığı cevap da **"na'bûdü İläheke ve İlähe âbâike İbrahim'e ve İsmâil'e ve İshâk'a"** Senin ibadet ettiğin Âllâh'a ve abâ-û ecdadın İbrahim, İsmail ve İshak'ın ibadet ettiği mâbûda ibadet ederiz. İsmail Aleyhisselam babası değil, amcasıdır. Şu hâlde, Kur'ân da İsmâil Aleyhisselam'ı baba saymış. Demek ki amca, baba demektir.

Âdet odur ki bir çocuğun babası evvel ölürse, amcasının yanında büyürse onun çocuğu derler. Hatta cahiliyette Rasûl-û Ekrem'e, "yetim-i Ebi Talip" diyorlardı.

Âdem Aleyhisselam'a kadar bütün abâ-i ecdadı, bütün cemaatların en hayırlılarıdır.

İbrahim Aleyhisselam, amcası ve kavmine dedi. مَا تَعْبُدُوْنَ Siz neye ibadet ediyorsunuz?

Elinizle yaptığınız putlara, nedir ibadet ediyorsunuz?

Onlar cevap verdiler.

قَالُوا نَعْبُدُ أَصْنَامًا فَنَنْظِلُ لَهَا عَاكِفِينَ -71

فَنَنْظِلُ "Biz bir takım putlara ibadet ediyoruz. قَالُوا نَعْبُدُ أَصْنَامًا Onlara tapmaya devam edeceğiz" diye cevap verdiler.

قَالَ هَلْ يَسْمَعُونَكُمْ إِذْ تَدْعُونَ -72

İbrahim Aleyhisselam, "o putlar işitiyor mu sizin duânızı? قَالَ هَلْ يَسْمَعُونَكُمْ إِذْ تَدْعُونَ Yalvardığınız zaman sizi işitiyorlar mı?

أَوْ يَنْفَعُونَكُمْ أَوْ يَضُرُّونَ -73

Onlara ibadet ettiğiniz zaman size faydaları oluyor mu? أَوْ يَضُرُّونَ Eğer ibadet etmezseniz, onlardan bir zarar dokunuyor mu? (Öyle ise ne zarar ne de faydası olmayan ve işitmeyene neden ibadet ediyorsunuz?)"

قَالُوا بَلْ وَجَدْنَا آبَاءَنَا كَذَلِكَ يَفْعَلُونَ -74

Şöyle cevap verdiler. "Hayır, (onlar ne işitir ne de kendilerinden bir fayda ve zarar beklenmez.) Ancak babalarımızı da böyle yapar bulduk. يَفْعَلُونَ Gördük ki babalarımız, bu putlara ibadet ediyorlar, biz de böyle ibadet ediyoruz."

قَالَ أَفَرَأَيْتُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ -75

İbrahim Aleyhisselam dedi. "Gördünüz mü sizin ibadet ettiğiniz bu putlar,

أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ الْأَقْدَمُونَ -76

siz ve babalarınızın yaptığı ibadeti, neye taptığınızı (biraz olsun) düşündünüz mü?

فَاتَّهَمَ عَدُوِّي إِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ^{٧٧}

İyi bilin ki onlar benim düşmanımdır. Ancak âlemlerin Rabbi, (benim dostumdur.) Yalnız Rabbil âlemine ibadet ederim.

الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ^{٧٨}

Öyle Âllâh ki beni yoktan halk etmiş,
beni hidayete getiren de O'dur.

وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ^{٧٩}

Öyle Âllâh ki bizi yediren ve içiren O'dur.

وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ^{٨٠}

Hasta olduğumuz zamanda şifayı veren O'dur. İşte budur Rabbimiz, biz O'na ibadet ederiz.

وَالَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِ^{٨١}

O Âllâh ki bizi öldürür ve sonra kıyamette hayat verir. İşte Rabbimiz budur.

وَالَّذِي أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ^{٨٢}

Öyle Âllâh ki hesap günü istiyoruz ki hatalarımızı affetsin.

رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَالْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ^{٨٣}

Yâ Rabbi! HEB Lİ HUKMA VALLİHNİ BİS-SÂLİHİN

Yâni ilmen, ziyâdeten bir hüküm, ilim, kemâl ihsan et ve salihler zümresine ilhak et.

84- وَاجْعَلْ لِّي لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ

Benden sonra gelecek ümmetler arasında, benim için bir lisân-ı sıdk ihsan et.” Hiçbir millet yok ki İbrahim Aleyhisselam’ın aleyhinde bulunsun, her millet sever.

85- وَاجْعَلْنِي مِنْ وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ

“Yâ Rabbi, beni Cennet-i Nâim’in vârislerinden kıl.

86- وَاعْفِرْ لآبِيَ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الصَّالِينَ

Yâ Rabbi, babama da mağfiret ihsan et.” Çünkü zamanında delâlet üzerine geçti, küfür zamanı idi yahutta fetret zamanı idi.

87- وَلَا تُخْزِنِي يَوْمَ يُبْعَثُونَ

Yâ Rabbi, bizi kıyamet gününde mahzun etme, zelil ve rüsvay etme.

88- يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ

Öyle bir gündür ki ne mal ne de evlât fayda verir.

89- إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ

Ancak Âllâh’a temiz bir kalple gelenler o günde (kurtuluşa erer.)

90- وَأُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ

Ve (o gün) Cennet, müttekilere yaklaştırılır. (Onu görerek see vinirler.)

91- وَبُرِّزَتِ الْجَحِيمُ لِلْغَاوِينَ

Cehennem de zahir olur, kıyamet gününde. Azgınlara apaçık gösterilir.

92- وَقِيلَ لَهُمْ آيِنَ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ

O vakit onlara derler ki; "Ey putlara ibadet edenler! Nerede sizin ibadet ettiğiniz mabûtlar?

93- مِنْ دُونِ اللَّهِ هَلْ يَنْصُرُونَكُمۡ أَوْ يَنْتَصِرُونَ

Âllâh'ı bırakıp da taptıklarınız nerede? Size yardım edebiliyorlar mı veya kendilerine (olsun) yardımları dokunuyor mu?" denilir.

94- فَكُتِبُوا فِيهَا هُمْ وَالْغَاوُونَ

Emr-i İlâhi gelir, onları atınız, [ۙ]وَالْغَاوُونَ dalalette olanları.

95- وَجُنُودُ إِبْلِيسَ أَجْمَعُونَ

İblis'e tâbi olanların hepsini cehenneme atınız.

96- قَالُوا وَهُمْ فِيهَا يَخْتَصِمُونَ

Onlar cehenneme gittikten sonra da birbiriyle çekişerek şöyle derler.

97- تَاللَّهِ إِن كُنَّا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

تَاللَّهِ Âllâh'a kasem ederiz. إِنَّ Muhaffeftir müsekkalden yani

inne. كُنَّا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ , Kendi kendilerine derler, "Biz gerçekten apaçık bir dalalet içindeymişiz.

98- اِذْ نُسَوِّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ

Çünkü sizi, âlemlerin Rabbi ile bir seviyede tutuyorduk" derler.

99- وَمَا أَصَلَّنَا إِلَّا الْمُجْرِمُونَ

Bizi ancak şeytanlar, mücrimler yoldan çıkardılar.

100- فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِينَ

Bugün bize şefaata edecek kimse yok.

101- وَلَا صَدِيقٍ حَمِيمٍ

Ve ne de yakın, candan bir dostumuz var. Yahut öyle korkunç bir yere düştük ki bizi buradan ne bir şefaata ve ne candan bir dost kurtarabilir.

102- قُلُوا أَنْ لَنَا كَرَّةٌ فَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

Eğer bir imkânımız olur da tekrar dünyaya gidebilirsek, فَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ biz bu sefer Mü'minlerden olur, Âllâh'a imân ederiz.

103- إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ

Şüphesiz bunda (İbrahim Aleyhisselam'ın kavs minin kıssasında) mutlak bir âyet, (ibret, öğüt alınacak, ders edinilecek büyük bir hüccet ve bûrhan) vardır. وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ Hâlbuki çok insanlar düşünmüyor, imân etmiyor.

104- وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

Ey Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, senin Rabbin galibin galibidir. Düşmandan intikam alır, dostuna da merhametlidir. (Tevbe ve imâna gelmelerine mühlet verir.)



105- كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ

الْمُرْسَلِينَ كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ Nûh Aleyhisselam'ın kavmi tekzip ettiler peygamberleri. Hâlbuki kavm-i Nûh, Nûh Aleyhisselam'ı tekzip etti, bütün peygamberleri değil. Fakat bir peygamberi tekzip, bütün peygamberleri tekzip demektir.

Bugün de böyledir. Herhangi bir peygamberi tekzip ederlerse, Kur'ân'da mezkûr olan, bildirilen 28 peygamberin hangisini tekzip ederse bir kişi, bütün peygamberleri tekzip etmiş olur.

106- إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ نُوحٌ أَلَا تَتَّقُونَ

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ نُوحٌ Onların nesepte olan kardeşleri (çünkü yakın idi Âdem Aleyhisselam'ın evlâtlarına.) أَلَا تَتَّقُونَ Niçin Âlelâh'tan korkmuyor, hazer etmiyorsunuz? (Ki O'ndan gayriye ibâdet ediyorsunuz) demişti.

107- إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

إِنِّي Ben لَكُمْ sizlere, Âllâh tarafından رَسُولٌ أَمِينٌ emin bir peygamberim. Risâlette emin. Kastım ne iftihardır ne bir maksattır ne

para ne de şöhrettir. Emin bir peygamberim, size tebligat yapıyorum. Öyle ise beni dinleyiniz.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا -108

وَأَطِيعُوا Emre, imtisal ediniz. Âllâh'tan korkunuz. Bana da itaat ediniz. Ben çünkü O'nun peygamberiyim. O'ndan aldığım emri size tebliğ ediyorum.

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجِرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ -109

Biliniz ki ben bu davetime karşılık sizden talep, bu risâletin tebliği üzerine bir ecr-i ücret. Ben bu tebligat üzerine bir ecir, para, bir karşılık teklif etmem. Benim maksadım şöhet değil ancak Rasûl-ü Emin'im. İLÂ'ALİ RAB' in ceriye yâni mâ ceriye. Benim ecr-i ücretim, Rabbil âlemindedir.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا -110

O halde Âllâh-û Teâlâ'dan korkunuz, bana da itaat edin.

Şimdi, onların Nûh Aleyhisselam'a karşı sözleri;

قَالُوا أَنْتُمْ مِنْ لَكَ وَاتَّبَعَكَ الْأَرْدُلُونَ -111

Hemzeyi istifamdır. Şöyle cevap verdiler. Sana mı imân edeceğiz? Yâni sana imân etmeyiz demek. İLÂ'ALİ RAB' Sana tâbi olanlar, bizden aşağı kimselerdir. (Aynen Rasûl-û Ekrem'e de böyle demişlerdi. Sana tâbi olanlar fukara ve aşağılardır. Âdettir, dâima iyilik aşağıdan yukarıya çıkar. Fenalık da yukarıdan aşağıya iner. İmânda da böyle, tebligatta da böyledir. İyilik dâima

aşağıdan başlıyor.) Sana imân edenler, zenginler ve ileri gelenlerden değil. Ancak fakir, aşağı kesiminden başlamıştır. Biz, onların emsâlleri değiliz. Biz, onlarla beraber olamayız.

قَالَ وَمَا عَلِمِي بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ-112

Nûh Aleyhisselam dedi. Benim ilmim yok onların gizli hallerinden (Yâni ben mükellef değilim, onlar imân ettikten sonra kalbinde ne var, yapmış olduğu ameller hususunda malûmat sahibi değilim.)

إِنْ حِسَابُهُمْ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّي لَوْ تَشْعُرُونَ-113

Yâni **mê hisabûhûm**. Onların hesabı, Rabbime aittir. Şayet varsa, Cenâb-ı Hak onların hesabını görür. Eğer düşünürseniz, eğer bilseniz, imânınız varsa! Bir ahiret günü var, herkes yaptığı amelin cezasını görür. Bunu bildikten sonra biliniz ki Âllâh hesaplarını görür.

وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الْمُؤْمِنِينَ-114

(Onların teklifleri bu idi. Sana imân edenleri bırak da biz sana tâbi oluruz.)

“Ben, imân eden o kimseleri kovacak değilim, onları yanımdan tard etmem. Değilim ben, **بِطَارِدِ الْمُؤْمِنِينَ** imân edenleri tard edecek değilim.

إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ-115

in, **mê** manasınadır, **mê** ene. Ben ancak nezirim, Âllâh

tarafından gönderilmiş beyyin, zahir, açık olarak sizi Azâb-ı İlâhi'den korkutucu bir peygamberim, dedi.

Böyle cevap alınca onların bir delili kalmadı. Başladılar, Nûh Aleyhisselam'a daha terbiyesizlikle cevap vermeye.

قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَا نُوحُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمَرْجُومِينَ -116

(İsimle zikretmesi yine terbiyesizliğin bir icabatıdır, küçük düşürmek için söylüyorlar.) "Sen, bu muârizadan vazgeçmezsen ey Nûh! لَتَكُونَنَّ Olacaksın muhakkak مِنَ الْمَرْجُومِينَ recimli, taşa tutululardan olacaksın."

Bunu duyduktan sonra, Nûh Aleyhisselam tabi üzüldü. Cenâb-ı Hak'ka onları şikâyet etti.

قَالَ رَبِّ إِنَّ قَوْمِي كَذَّبُونِ -117

Nûh Aleyhisselam, yâ Rabbi dedi. قَالَ رَبِّ Kav-mim beni tekzib ediyor. Senden gelen Ahkâm-ı İlâhi'yi inkâr ediyorlar.

فَافْتَحْ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ فَتْحًا وَنَجِّنِي وَمَنْ مَعِيَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ -118

O halde "benimle onların arasında hükmet" hükmünü icra et yâ Rabbi! Benimle onların arasında وَنَجِّنِي yâ Rabbi, beni lütfunla halas et. وَمَنْ مَعِيَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ Benimle beraber olan Mü'minleri de halas et. Beraberinde 80 kişi vardı. İki gelini, üç oğlu ve 72 kişi kavmi imân edenler.

فَأَنْجَيْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلِّ الْمَشْحُونِ -119

Buyuruyor ki Cenâb-ı Hak. فَأَنْجَيْنَاهُ Biz duâsını kabul ettik, onu halas ettik. وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلِّ الْمَشْحُونِ Onunla beraber olanlar ki insanlar, hayvanlar ve kuşları, yüklü geminin içinde (taşıyarak) kurtardık.

120- Diğerleri, imân etmeyenleri de suda gark ettik. ثُمَّ أَغْرَقْنَا Sonra da geri kalanları suda boğduk.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ **121-**

Böylece Nûh Aleyhisselam ile imân edenlerin halâs olması yahutta onun aleyhinde olan imân etmeyenlerin de garkı Lَآيَةً büyük bir âyettir, azamet-i kudret-i İlâhiye'ye. Bu âyeti izhar ettiği halde, وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ hâlbuki çoğu imân etmiş değillerdir.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ **122-**

İşte bu âyet-i kerimeyi, her bir kissanın arkasında beyan ediyor. وَإِنَّ رَبَّكَ Muhakkak senin Rabbin, ey Ekmelerrusûl Sal-lâllâhû Aleyhivesellem. لَهُوَ الْعَزِيزُ Kuvvet sahibidir, müntekimdir, intikam edicidir senin düşmanlarına. الرَّحِيمُ Merhamet sahibidir dostlarına. Aziz-i Rahim'i, her peygamberin ahvâli sırasında beyan ediyor. Rahim'dir, peygamber ve ona tâbi olanlara. Aziz'dir, müntekimdir onların düşmanlarına.

كَذَّبَتْ عَادُ الْمُرْسَلِينَ **123-**

كَذَّبَتْ Tekzib etti عَادُ Âd kavmi. (Âd, kabilenin ismidir. Hûd, peygamberin ismidir. Hûd Aleyhisselam'ın güzel bir şekli varû

di. Nübüvvetten evvel ticaretle uğraşırdı. Âdem Aleyhisselam'a benzerdi, 400 sene yaşamıştır diyor tefsir.) Âd kavmi de peygamberleri tekzib ettiler. Yâni Hûd Aleyhisselam'ı tekzib ettiği gibi, bütün peygamberler de dâhildir. (Bütün peygamberlerde Tevhit esastır. Tevhit'ten sonra, peygamberleri tanımak ve ahirete inanmak da beraberinde geliyor.)

إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ هُودٌ أَلَا تَتَّقُونَ-124

İzde kâl lehum ahuhum hud id kâl lehum ahuhum hud Nesepten kardeşleri olan Hûd Aleyhisselam dedi onlara, kavmine fık-u fücür emmaresini gördüğü zaman. Niçin korkmuyorsunuz Cenâb-ı Hak'kın azabından?

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ-125

İnnî Ben lüm size rısul mürselim, **ileyküm** size gönderilmiş. Vazifemde eminim, güvenilir bir elçiyim.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا-126

Fatıqqüvâ lillâh ve âtıııüvâ Ey insanlar, Âllâh'tan korkunuz. Benim sözü-mü de dinleyin, itâat ediniz. Çünkü benim söylediğim Âllâh'tandır.

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجِرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ-127

Ve mâ asılküm ıleııe min acır in acırî illâ ıleııe rabbı lıâlemin Bu davetime karşılık sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim mükâfatımı verecek olan ancak âlemlerin Rabbi, Âllâh'tır.

Tabi hoca para aldı mı bir tarafa meyleder. Meyledince menfaatına göre söyler.

Bütün peygamberler böyle söylemişler. Ben mala tamâen bunu söylemiyorum, sizden ecr-i ücret istemiyorum. Maksudımız ancak Âllâh'tır, Âllâh'ın emrini tebliğ ediyoruz. **إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ** Bizim ecr-i ücretimiz Rabbil âlemindedir.

Onlar çok kuvvetli insanlar, uzun ömürlü idiler.

128- أَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ آيَةً تَعْبَثُونَ

أَتَبْنُونَ Siz binâ edersiniz, **بِكُلِّ رِيعٍ** yüksek yerlerde şöhret için bina ediyorlar. Gelip geçenler görmesi için yahut tekebbür, azamet satmak için. **تَعْبَثُونَ** Bunu abes olarak yapıyorsunuz.

129- وَتَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ لَعَلَّكُمْ تَخْلُدُونَ

وَتَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ Ve içlerinde dâim kalacakmış gibi müstahkem binalar, kaleler (burçlar) ediniyorsunuz. **لَعَلَّكُمْ تَخْلُدُونَ** Sanki hiç ölmiyecek gibi yapıyorsunuz.

130- وَإِذَا بَطَشْتُمْ بَطَشْتُمْ جَبَّارِينَ

وَإِذَا بَطَشْتُمْ Ne zamanki bir fukaraya (betaş) hücum, katil, tez cavüz ettiğiniz zaman, **بَطَشْتُمْ جَبَّارِينَ** cebbarlar gibi hücum ediyorsunuz. Birisinde fenalık gördüğünüzde cebbarlar gibi zorbaca, merhametsizce hücum edersiniz.

131- فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

فَاتَّقُوا اللَّهَ Artık Âllâh-û Teâlâ'dan korkunuz. Dünyanın hâlini, ebedi gibi hareket eder de adetâ ahireti unutuyorsunuz. **وَأَطِيعُوا** Bana, emrettiğime itaat edin. Benim nasihatım size faydalıdır.

وَاتَّقُوا الَّذِي أَمَدَّكُمْ بِمَا تَعْلَمُونَ-132

وَاتَّقُوا الَّذِي أَمَدَّكُمْ Korkunuz Âllâh'tan ki in'am, imdât etmiş size. Bu mâl-u serveti, kuvveti vermiş. بِمَا تَعْلَمُونَ Bildiğiniz bu nimetleri,(bu kuvveti, bu ömrü, bu mal ve serveti imdad-ı in'âm eden Âllâh'tan korkunuz.

أَمَدَّكُمْ بِأَنْعَامٍ وَبَنِينَ-133

أَمَدَّكُمْ بِأَنْعَامٍ Bakınız Cenâb-ı Hak'kın lütf-ü keremini size imdât etmiş, in'am etmiş hayvanlar vermiş. بَنِينَ Evlâtlar vermiş.

وَجَنَّاتٍ وَعُيُونٍ-134

وَجَنَّاتٍ Bağ-u bahçeler vermiş, وَعُيُونٍ nehirler vermiş. Bunların hepsi İn'âmât-ı İlâhiye'dir. Siz bunları halk etmediniz. Halik-i Kâinat halk etti, size verdi. Bunları görüp de ona göre düşünün.

إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ-135

إِنِّي Ey kavim! Siz böyle gafletle Nimet-i İlâhiye'yi unutarak süs ve gösterişle binaları yükseltmek, yerleri kazarak muhkem kaleler yapmak, ahireti unutarak bunlarla meşgûl olursanız. أَخَافُ عَلَيْكُمْ Azim olan günün azabı ki ahirettir. O günün azabının erişmesinden korkuyorum. Böyle nasihatlarını tebliğ etti.

قَالُوا سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَوَعَضْتَ أَمْ لَمْ تَكُنْ مِنَ الْوَاعِظِينَ-136

Onların verdiği cevap, قَالُوا dediler. سَوَاءٌ Müsâvidir عَلَيْنَا bize,

اَوْعَظْتَ istersen vaaz et لَمْ تَكُنْ مِنَ الْوَاعِظِينَ istemezsen de vaaz etme müsavidir.

Bizi azapla korkutman, vaziyetimizde bir değişiklik yapacak değildir. İnkârımızdan dönmiyeceğiz.

137- اِنْ هٰذَا اِلَّا خُلُقُ الْاَوَّلِيْنَ

اِنْ هٰذَا Bu senin söylediğin sözler, اِلَّا خُلُقُ الْاَوَّلِيْنَ öncekilerin âdetlerinden geleneğinden başka bir şey değildir.

138- وَمَا نَحْنُ بِمُعَذِّبِيْنَ

Biz azaba uğratılacak da değiliz.

139- فَكَذَّبُوهُ فَاهْلَكْنَاهُمْ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيَةٌ وَمَا كَانَ اَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِيْنَ

فَكَذَّبُوهُ Hûd Aleyhisselam'ı tekzib ettiler. فَاهْلَكْنَاهُمْ Biz Azimüşşân, peygamberimize yardım ettik. Onun düşmanlarını helâk ettik. Ne ile helâk ettik? Soğuk rüzgâr ile berdülâciz, koca karı soğukları ile. Dört gün Şubat'dan, üç gün de Mart'tan olmak üzere toplam yedi gün olan soğuk rüzgâr ile helâk oldular. اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيَةٌ Bunların böyle rüzgâr ile helâk olması, Hûd Aleyhisselam ile ona imân edenlerin halas olması, Kudret-i İlâhiye'ye âzim bir âyet, delildir. (Bu kavmin üzerine esen soğuk rüzgâr, küfürde olanları helâk etti. İmân edenlere dokunmadı, onların üzerine yumuşak esmiştir.) وَمَا كَانَ اَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِيْنَ Hâlbuki çoğu imân etmediler. Öyle ise ey Habibim, sana imân etmeyenlerden dolayı mahzun olma.

140- وَاِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيْزُ الرَّحِيْمُ

Senin Rabbin, Aziz'dir. Galibin galibidir. Müntekimdir. Senin düşmanlarına intikam edicidir. Errahimi, merhamet sahibidir dostlarına. Rabbin müntekimdir düşmana, Rahim merhametlidir dostlarına.

كَذَّبَتْ ثَمُودُ الْمُرْسَلِينَ ۝۱۴۱-

Semûd; Sâlih Aleyhisselam'ın kavmi. Şam ile Medineyi Tahim re arasında yaşamışlardır. Yaşadıkları binaların âsarları bugün de mevcuttur. Semûd, kabilenin ismidir. Dedelerin adı Semûd olduğundan, kabilenin ismi de Semûd olmuştur. Sâlih Aleyhisselam, onlara peygamber gönderilmiştir.

Semûd kavmi de peygamberlerini tekzip ettiler.

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ صَالِحٌ أَلَا تَتَّقُونَ ۝۱۴۲-

İzîdî, kardeşleri Sâlih Aleyhisselam onlara şöyle demişti. (Sâlih Aleyhisselam 280 sene yaşamış. Hûd Aleyhisselam'dan 100 sene sonradır.) "Nîçin korkmuyorsunuz Cenâb-ı Hak'kın azabından?"

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ۝۱۴۳-

Şüphesiz ben size gönderilmiş emin bir peygamberim.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ۝۱۴۴-

Artık Âllâh-û Teâlâ'dan korkun ve (emir, nehiyde) bana itaat edin" dedi. Sonra, yine geçtiğimiz peygamberler gibi,

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجِرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝۱۴۵-

"Bu davetime karşılık, sizden hiçbir

ücret istemiyorum. (Dünya menfaati ve şöhret için söylemiyorum. Ancak Âllâh için söylüyorum.) **إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ** Benim ecr-i ücretim ancak Rabbil âlemindedir.

146- أَتُتْرَكُونَ فِي مَا هُمْنَا أَمِينٌ

فِي مَا Öyle mi zannedersiniz, böyle terk olunacaksınız? **أَتُتْرَكُونَ** Burada olduğunuz gibi, bu nimetler içinde **أَمِينٌ** emin olarak bırakılacak mısınız (sanırsınız)?

147- فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ

Bâğ-u bahçeler ve nehirler içinde,

148- وَزُرُوعٍ وَنَخْلٍ طَلْعُهَا هَضِيمٌ

وَزُرُوعٍ Ekinler ve **طَلْعُهَا هَضِيمٌ** salkımları sarkmış hurmaların arasında güven içinde bırakılacak mısınız?

149- وَتَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا فَارِهِينَ

وَتَنْحِتُونَ **tenkihune** naklediyorsunuz **مِنَ الْجِبَالِ** taştan olan dağları yonttuğunuz kâşâneler içinde **فَارِهِينَ** (ölüm ve azaptan) emin olarak, bunlar size kalacak mı zannediyorsunuz?

Belki size lâzım olan bâkîyi düşünmek, bu faninin muhabbetini bırakmaktır.

150- فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

وَأَطِيعُوا Muhavvil'ül ahval olan Âllâh'tan korkunuz, **فَاتَّقُوا اللَّهَ** benim söylediklerime itaat edin. Mev'izadır, nasihattır sizin için.

وَلَا تُطِيعُوا أَمْرَ الْمُشْرِفِينَ-151

(Masiyetle) israf edenlerin emrine itaat etmeyin. Hak budur, ben size söylüyorum. Peygamberim, Âllâh'ın emrini söylüyorum.

الَّذِينَ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ-152

وَلَا الَّذِينَ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ Yeryüzünü isyan ile doldururlar. Salâh bulmazlar, ne imân ve ne de tâat ile islâh olmazlar. Böylece nasihatlarda bulundu.

قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ-153

Sen dediler. "Olsa olsa büyülenmiş (aklına hâlel getirmiş)lerdensin.

مَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا فَأْتِ بِآيَةٍ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ-154

مَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا Sen de bizim gibi bir beşerden başkası değilsin. Eğer doğru ise فَأْتِ بِآيَةٍ bize bir mûcize getir. إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ Eğer bu nübüvvet davasında sadık isen, doğru söylüyorsan, o zaman biz imân edeceğiz dediler.

Eğer imâna şart olarak mucizeyi isterlerse, imân etmedikleri takdirde helâk olurlar.

Sâlih Aleyhisselam düşünmekte iken Cibril-i Emin geldi. Dedi; "Sen peygambersin, iste Cenâb-ı Hak'dan ihsan eder. Duâya başlayınca derhal Kudret-i İlâhiye ile taştan deve çıktı, deve de bir yavru doğurdu.

قَالَ هَذِهِ نَاقَةٌ لَهَا شِرْبٌ وَلَكُمْ شِرْبُ يَوْمٍ مَعْلُومٍ-155

قَالَ هَذِهِ نَاقَةٌ لَهَا Sâlih Aleyhisselam, "işte bir dişi deve" dedi. Bu deve, sizin istediğiniz. لَهَا شَرْبٌ Bu devenin bir nasibi var, su içme hakkı kuyunuzdan. وَلَكُمْ شَرْبٌ يَوْمَ مَعْلُومٍ Bir gün onun, ma'lum bir gün de sizindir. Deve, kuyunun suyunu içtiği zaman size süt verecek. Bu mucize size devam edecek.

وَلَا تَمْسُوها بِسَوْءٍ فَيَأْخُذْكُمْ عَذَابٌ يَوْمٍ عَظِيمٍ -156

وَلَا تَمْسُوها بِسَوْءٍ Sakın ona, bu deveye kötülükle el sürmeyin (yani onu öldürmeyin.) فَيَأْخُذْكُمْ عَذَابٌ يَوْمٍ عَظِيمٍ Aksi halde sizi muazzam bir günün azabı yakalar. Dünyada helâk olduğunuz gibi, kıyamette de ebedi azap olur.

Böylece, bir süre bu minval üzere devam etti.

Eşkâl evvelin, bu deveyi kesendir. İsmi Kudar, boynu kısa. Tefsir; "zinâ oğludur" diyor. Gözleri mavi, kendisi evlâd-ı zinâ. Zaten;

**nâdir bulunur tıynet-i kâmil de kusur,
bed mâyeden eyler ne ki eylerse zuhur.**

İki kız kardeş vardı, koyun sahipleri. Koyunları çok, süt satarlardı halka. Bu devenin de sütü fazla olunca, onların sütü kıymetsiz kaldı. Bu veled-i zinâyı buldular. "Bu deveye bir çare bul da biz yine sütlerimizi satalım" dediler ve seni de alacağız. Koyunları da sana vereceğiz. O da hay hay olur, dedi. Bu sözleşme üzerine, bu adam gitti deveyi kesti.

Azab-ı İlâhi gelmeye, Salı günü başlamış. Sâlih Aleyhisselam'dan haber geldi, o da Cenâb-ı Hak'kın azâbı tekarrup etti, sizin için ağlamak fayda vermez. Fakat gidiniz, eğer yavrusunu bulup tutarsanız belki fayda çare olur. Bunların hepsi, arkasına düştükleri halde yavrusunu tutamadılar, dağda kayboldu.

Mevlâna Celâleddin-i Rûmî buyuruyor. "Evliyâullah, bu yavru mesabesindedir. Eğer insanlar onun arkasında giderlerse, eğer ki cürüm yapmıştır deveye karşı fakat yine Âllâh affeder."

Deve yavrusunu bulamadıklarından, Sâlih Aleyhisselam onlara; (Ben şefaât edemem,) emr-i Îlâhî tahakkuk etti. Birinci gün sararırsınız, ikinci gün kırmızı olursunuz, üçüncü gün yüzünüz siyahlanır ve Azâb-ı Îlâhî gelir. Neticede aynen zuhur etti.

فَعَقَرُوهَا فَاصْبَحُوا نَادِمِينَ-157

Onlar deveyi kestiler fakat pişmanlık, nedametle sabahlandılar.

فَاَخَذَهُمُ الْعَذَابُ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيَةٌ وَمَا كَانَ اَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِيْنَ-158

اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ. Bunun üzerine onları azâb yakaladı. فَاَخَذَهُمُ الْعَذَابُ Şüphesiz bunda, (Sâlih Aleyhisselam ve kıssasında) mutlak bir âyet, (bir ibret) vardır. وَمَا كَانَ اَكْثَرُهُمْ مُّؤْمِنِيْنَ Hâlbuki çoğu iman etmemişlerdi.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ-159

Senin Rabbin, ey Habibim! Aziz'dir, düşmanların intikamını ihâmâl etmez. Rahim'dir, evliyasına da merhametlidir.

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ الْمُرْسَلِينَ-160

Lût Aleyhisselam'ın kavmi de peygamberleri tekzip ettiler.

اِذْ قَالَ لَهُمْ اٰخُوهُمْ لُوطُ اَلَا تَتَّقُوْنَ-161

Lût Aleyhisselam, onlara dedi. Niçin, Âllâh'ın gazabından korkmuyorsunuz?

162- اِنِّى لَكُمْ رَسُولٌ اَمِينٌ

Ben, Âllâh tarafından gönderilmiş emin bir peygamberim.

163- فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

Benim getirdiğim Âllâh'tan korkunuz. وَأَطِيعُوا Benim Evâmîr-i İlâhiye'ye itâat ediniz.

164- وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجَرْتُ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ

Ben bu tebligat üzerine, sizden bir ecr-i ücret para istemiyorum. وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ Benim ecr-i ücretim ancak Rabbül âleminde.

165- أَتَأْتُونَ الذُّكْرَانَ مِنَ الْعَالَمِينَ

Siz ne fena bir kavimsiniz ki erkeklerle temas ediyorsunuz.

166- وَتَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ

Rabbinizin size halk ettiği hanımları, وَتَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُمْ onları bırakıyorsunuz. بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ Hakk-ı teca-vüz eden bir kavimsiniz. Lût Aleyhisselam, kavmine böyle nasihat etti.

167- قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَا لُوطُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمُخْرَجِينَ

Onlar şöyle dediler. Ey Lût, (şayet bizim bu fiilimizi nehyetmekten) vazgeçmezsen, قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَا لُوطُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمُخْرَجِينَ biz seni aramızdan çıkaracağız.

168- قَالَ إِنِّي لِعَمَلِكُمْ مِنَ الْقَالِينَ

Lût Aleyhisselam, "ben doğrusu bu yaptığınıza nefret eden, buğz edenlerdenim" dedi. Ondan sonra da duâ ediyor.

169- رَبِّ نَجِّنِي وَأَهْلِي مِمَّا يَعْمَلُونَ

Ey beni lütf-u kereminle yetiştiren Rabbim, beni ve benimle imân edenleri halas et. Beni ve ehlimi bunların yaptığı amelin azabından, vebâbinden kurtar.

170- فَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ

Buyuruyor ki Cenâb-ı Hak. Bunun üzerine biz de onu ve bütün ailesini kurtardık. Lût Aleyhisselam'ın ehli, iki kızı idi. İmân eden hanımı ve kendisiyle birlikte 4 kişi idi.

171- إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ

Ancak ihtiyar zevcesi, geri kalanlar içindeydi.

172- ثُمَّ دَمَرْنَا الْأَخْرِينَ

Ondan sonra diğerlerini helâk ettik.

173- وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ

Biz Âzimüşşan, onların üzerlerine taş yağmuru yağdırdık. فَسَاءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ Fakat yola gelmeyenlere bu taş yağmuru ne kadar fenadır. (Yer alt üst olunca, o taşlar üzerlerine yağmur gibi yağdılar. Yahut Cenâb-ı Hak, halk ettiği taşları üzerlerine gönderdi.

174- **إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ**

İşte bu taşların onların üzerine gelmesi, yerin mûnkalib olması, Azamet-i İlâhiye'ye ne büyük bir delildir, ibret vardır. **وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ** Böyle iken onların çoğu imân etmediler.

175- **وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ**

Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, senin Rabbin Aziz'dir. Mümtelimdir, dostunun düşmanına intikam eder. Ve Rahim'dir, dostuna da merhametlidir.

176- **كَذَّبَ أَصْحَابُ لَيْكَةِ الْمُرْسَلِينَ**

(Eyke; ormanlık, meşe ormanı demek. Medyen'e yakın bir yer. Şuayip Aleyhisselam, Medyen halkına gönderilmiştir bir peygamber. Peygamberler içinde onun hitabeti daha farklı olduğundan, "Hatibül Embiya" demişler.) Eyke halkı da peygamberleri tekzip etti, yalancılık ile itham etti.

177- **إِذْ قَالَ لَهُمْ شُعَيْبٌ أَلَا تَتَّقُونَ**

Şuayb Aleyhisselam, onlara dedi. Niçin, Âllâh'ın kahr-ı gazabından korkmuyorsunuz?

178- **إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ**

Şüphesiz ben, size gönderilmiş emin bir peygamberim. Âllâh'ın emrini size tebliğ ediyorum.

179- **فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا**

Artık Âllâh-û Teâlâ'dan korkun ve bana itaat edin. (Bu kavmin hâli de ölçü ve tartıları noksan yaparlardı. Halkı aldatır, zûlmederlerdi.)

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجَرْتُمْ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ 180

Bu davetime karşılık sizden hiçbir ücret istemiyorum. وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ Benim ecir ve mükâfatım ancak Rabbil âlemine aittir.

أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ 181

Ölçü ve tartılarınızı tam yapın. وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ Halkı hasarete bırakmayın, (insanların haklarını zarara uğratanlardan) olmayın.

وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ 182

Tarttığınız zaman da müstakim olan, doğru olan bir terâzi ile tartınız.

وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعَثُّوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ 183

İnsanların haklarından bir şey noksan yapmayın. وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ Yeryüzünde bozgunculuk, fesat yaparak karışıklık çıkarmayın.

Burada beş peygamberin ahvalini bildiriyor. Peygamberan-ı İzam'ın tevhit hakkındaki tebligâtı, söyledikleri aynıdır. Cenâb-ı Hak da dostlarına dost, düşmanlarına da düşmanlığını gösteriyor. Böylece düşmanlarını helâk etmiş, dostlarını da halas etmiştir.

وَاتَّقُوا الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالْجِيلَ الْأَوَّلِينَ 184

وَاتَّقُوا الَّذِي خَلَقَكُمْ O Âllâh-û Teâlâ'dan korkun, sizi yoktan var etmiş. وَالْجِيلَ الْأَوَّلِينَ Sizi ve sizden öncekileri, O halk etmiştir.

Böyle dedikten sonra, Şuayb Aleyhisselam'a verdikleri cevap;

قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ-185

"Sen adeta sihirilenmişsin. Mecnûn olmuş, büyülenmişsin" dediler.

وَمَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَإِنْ نَظُنُّكَ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ-186

Ey Şuayb Aleyhisselam, sen de bizim gibi bir insansın. Bizim gibi bir beşerden başkası değilsin وَإِنْ نَظُنُّكَ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ ve gerçekten biz, seni yalancılardan biri sayıyoruz.

فَأَسْقِطْ عَلَيْنَا كِسَفًا مِنَ السَّمَاءِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ-187

Şayet doğru söyleyenlerdensen, üstümüze gökten parça düşür.

قَالَ رَبِّي أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ-188

Şuayb Aleyhisselam, dedi. Benim Rabbim, أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ sizin yaptıklarınızı bilicidir.

Sizin eksik ölçüp tarttığınızı da müstehak olduğunuz azabı da bilir. Hüküm, O'nundur. Dilerse gökten bir kıt'a, (bir bulut veya bir gölge) ile dilerse başka şekilde size azap eder.

فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمْ عَذَابُ يَوْمِ الظُّلَّةِ إِنَّهُ كَانَ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ-189

Hülâsa, Şuayb Aleyhisselam'ı tekzipte ısrar ettiler.

فَاَخَذَهُمْ عَذَابُ يَوْمِ الظِّلَّةِ Kendilerini, o gölge gününün azabı yakalayiverdi. (Cenâb-ı Hak, öyle bir şiddetli hararet verdi ki buluttan bir gölge gördüler, serinlik olur zannettiler. O gölgenin altına girdiklerinde üzerlerine ateş yandı.) إِنَّهُ كَانَ عَذَابٌ عَظِيمٌ Gerçekten o, muazzam günün azabı idi.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ -190

Şüphesiz bunda mutlak bir âyet, bir ibret vardır. EĞER hidayet takdir edilmemişse, ne kadar azim mucize de görülse faydası yoktur.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ -191

Ey Ekmelerrusûl, senin Rabbin galibin galibidir. Merhamet sahibidir. Dosta dosttur, düşmana düşmandır. Dostun dostuna dosttur, dostun düşmanına da düşmandır.

وَإِنَّهُ لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ -192

Bu Kur'ân-ı Azimüşşân, âlemlerin Rabbinin indirmesidir.

Kur'ân-ı zâhiri, ben-i Âdem'in nefesine benzer. Batını, beşerin içi gibi çok gizlidir. Kur'an mucizdir. Bir âyete, yetmiş mânâyâ kadar mânâ vermişler.

نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ -193

Rûhul emin olan Cibril-i Emin, O'nu mânâsı açık Arap diliyle indirmiştir.

عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ -194

لِتَكُونَ مِنْ عَالِي قَلْبِكَ Ey Habibim, senin kalbine nâzil olmuş, ALLÂH'ın azabıyla korkutanlardan olasin diye.

بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ -195

Arabi, beyyin, açık bir lisan ile senin kalbine indirilmiştir.

وَإِنَّهُ لَفِي زُبُرِ الْأَوَّلِينَ -196

Şüphe yok ki o (Kur'an-ı Kerim'in zikri,) daha evvelkilerin kitaplarında da vardır.

أَوَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ آيَةٌ أَنْ يَعْلَمَهُ عُلَمَاءُ بَنِي إِسْرَءِيلَ -197

Onu, (Kur'an'ın sıfatını, Peygamberin nâat-ı mübârekini,) Beni İsrail ulemâsının bilmesi, (Kur'an'ın sıhhatına veya Rasûlullâh'ın nübüvvetine) bir delil değil midir?

وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلَىٰ بَعْضِ الْأَعْجَمِينَ -198

Eğer biz, Kur'an'ı, Arapça bilmeyenlerden birine indirseydik, belki imân etmezsiniz.

فَقَرَأَهُ عَلَيْهِمْ مَا كَانُوا بِهِ مُؤْمِنِينَ -199

Onlara onu okusaydı, yine imân etmeyeceklerdi.

كَذَلِكَ سَلَكْنَاهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ -200

Böylece onu, günahkârların kâlplerine soktuk. (Kur'an'ı görür ama imân etmez. Mü'minlerin kâlbine girer, imân eder. Mücrimler de Kur'an'ı okur, imân etmezler.)

لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ حَتَّىٰ يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ -201

O elim azabı görünceye kadar, onlar iman etmezler.

فَيَأْتِيهِمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ-202

İşte bu (azap,) onlara kendileri farkında olmadan ansızın gelecektir.

فَيَقُولُوا هَلْ نَحْنُ مُنْظَرُونَ-203

O zaman, "Bize (imân etmeniz için) mühlet verilir mi acaba?" diyeceklerdir.

Bize imhal imkânı var mıdır? Ölüm durumuna girmiş yerini görüyor. Ümit ediyor, acaba Cenâb-ı Hak bize bir süre daha ömür verse de imân edelim. هَلْ نَحْنُ مُنْظَرُونَ Böyle diyecekler. Hâlbuki bunun imkânı yok, hüsrân üzerine giderler.



أَفَبِعَذَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ-204

Nerede bu azap dediler. Hâlâ azabımızı ta'cil etmek mi istiyorlar? (İsti'cal, acele etseler de etmeseler de fark etmez. Biz, onlara daha uzun seneler, süre, zaman versek de yine bu ölüm gelecek. Ölüm geldikten sonra, bu uzun süre ömür ona bir fayda verecek mi? Öyle ise ona imhal etmek veya imhal etmemek her ikisi birdir. Yani küfür üzerine gidecekleri için, uzun ömürlü olmasının bir farkı yok, faydasını görmez.)

أَفَرَأَيْتَ إِنْ مَتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ-205

أَفَرَأَيْتَ Ey Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem. Ne dersin!

Bana haber ver, ^{سِنِينَ} إِنِّ مَتَّعْنَاهُمْ eğer biz onları metalandırırsak, nice yıllar ömür verirsek,

ثُمَّ جَاءَهُمْ مَا كَانُوا يُوعَدُونَ-206

Sonra kendilerine va'd olunan azap gelse, o nimetler (o azabın def'ine veya hafiflemesine) fayda verir mi? (Asla!)

مَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يُمَتَّعُونَ-207

Edindikleri mâl-û servet ve aldıkları zevkler, onlara hiçbir fayda da, yarar sağlamaz. (Bu mâl-u servet onların azabını kaldırmaz.)

Bunların fitratında zulmet var. Zulmet olduğu için çok seneler yaşasa bile, sıkıntı geldiği zaman biraz akli başına gelir. Sıkıntı geçtiğinde aynen zulmet devam eder.)

Ölüm geldiği zaman ne mal fayda verir ne de makam. Çocuk, dünyaya geldiği zaman eli avucu kapalı geliyor. Bu hal, insanın hırsına delâlet ediyor. İnsan, tab'an mal toplamaya haristir. Öldüğü zaman da elini uzatıyor, avucu açık olarak gidiyor.

وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا لَهَا مُنْذِرُونَ-208

Hâlik-i Kâinat emrediyor. Mademki bunlar iman etmiyor. Bizim âdetimizdir, وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ hiçbir memleketi helâk etmedik, illâ onlara bir peygamber, bir münzir gönderiyoruz. Böyle öğüt nasihat yapılmazsa, azapla korkutulmazsa, bunların durumları Âllâh'a karşı hüccet olur. Diyeceklerdi ki; "Yâ Rabbi, bir peygamber gönderseydin, o da bize bildirseydi, biz de ona göre hareket ederdik. Kulun elinde bir hüccet kalmasın diye Âllâh-û Teâlâ, her beldeye bir peygamber gönderiyor. Peygamber gönderö

meyince helâk etmez. O zamanlarda fen terakki etmediğinden, Âllâh-û Teâlâ'dan şarka gelen peygamber, garba gelene talimat veremiyor. O zamanda her beldeye peygamber gerekiyordu.

Son zamanda dünya bir şehir gibi olur. Bir peygamber, bütün dünyaya yeterli olur. Bir peygamberin kitabı, bütün dünyaya ulaşabilir. Böylece tebligat, bütün dünyaya yapılabilir. Kur'an-ı Kerim, her zeminde okunuyor. Okunduktan sonra tebligat yapılmış oluyor. Tebligat yapıldıkta sonra isteyen imân eder, istemeyen imân etmez. Aslında imân üzerinde cebir yok.

ذِكْرِي وَمَا كُنَّا ظَالِمِينَ-209

ذِكْرِي **izzatûn** vaz-ı nasihattır Kur'an. Sizi doğru yola sevkete mek içindir. وَمَا كُنَّا ظَالِمِينَ Her şey yerli yerindedir. Âllâh-û Teâlâ zulümden münezzehtir. Hak yerini buluyor.

Âllâh-û Teâlâ'nın azabıyla korkutucu peygamberler göndermedikçe helâk etmedik. Biz zulmedicilerden değiliz.

Pis kelime, pis insandan zuhur eder. İyi kelime, temiz insandan zuhur eder. Şeytan ise mudildir, dalâlete sürüklemeye çalışır. Kur'an-ı Kerim hâdidir. Hidayete vesile olan bu kitap ile şeytan nasıl olur da dalaletle sürükleyebilir?

وَمَا تَنْزَلَتْ بِهِ الشَّيَاطِينُ-210

Onu, (Kur'an'ı) şeytanlar indirmede, inzal etmedi. Çünkü şeye tanın vazifesi idlâldir. İdlâl vazifesi ile muvazzaf olan bir mahlûk, hidayeti nasıl yapabilir?

وَمَا يَنْبَغِي لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ-211

وَمَا يَسْتَطِيعُونَ Bu, onlara düşmez, yaraşmaz وَمَا يَنْبَغِي لَهُمْ za-
ten güçleri de yetmez.

(Kur'ân'ın, şeytanlar tarafından kâhinlere telkin edilen şeylerden ibaret olduğunu ileri süren bazı müşriklerin sözlerine reddiye teşkil etmektedir.)

212- إِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ لَمَعْرُوُونَ

Şeytanlar, vahyi işitmekten uzak tutulmuşlardır.

213- فَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَكُونَ مِنَ الْمُعَذِّبِينَ

Mademki şeytanın hiçbir tesiri olmuyor, Mademki şeytanın hiçbir tesiri olmuyor, **فَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ** Âllâh'tan başka bir ilâh edinme. Âllâh ile beraber başka mâbûâ da kulluk edip yalvarma. **فَتَكُونَ مِنَ الْمُعَذِّبِينَ** Her kim bunu yapar, başka ilâh edinir Âllâh'a şerik koşarsa ebedi azaba müstehak olur.

Muhatab Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, maksat ise ümmetidir.

214- وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ

(Önce) en yakın olan akrabalarına nasihat et. (Evvelâ yakın akrabalar, sonra Mekke halkı, sonra Araplar, sonra daha genişler ve bütün dünya insanları dâhil olur. Tertip öyle geliyor. Evvelâ evindekine söyler, sonra komşularına söyler ve böylece genişler.

Bu âyet-i kerime nâzil olduğu zaman, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem Safâ tepesine çıktı ve "Yâ beni Hâşim! Yâ Beni Abdülmuttalip, geliniz size söyleyeceklerim var." Onlar da gelip toplandılar.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, onlara dedi. "Eğer

ben size söylesem, bu dağın arkasında düşman var, sizin üzerinize gelmek için fırsat bekliyor. Bu sözüme inanır mısınız, inanmaz mısınız?”

Onlar da cevaben; “biz senden hiçbir zaman yalan söz işitmeydik, sözüne inanırız” dediler.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem de “Öyle ise Âllâh birdir, şerik-i naziri yoktur. Ben O’nun tarafından gönderilmiş peygamberim. Eğer siz inanmazsanız, ebedi azaba giriftar olacaksınız. Aklınızı başınıza toplayıp Âllâh’a imân ediniz. Benim, Âllâh’tan size söylediğim sözleri dinleyin.”

Ebû Leheb amcası idi, çok hiddetlendi ve (tebbenleke yâ Muhammed li hêzê cemêtenê) Helak olsun sana, bizleri bunun için mi buraya topladın?

Bunun üzerine âyet nâzil oldu. تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ * مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ *

Ebû Leheb, “sen bizi bunun için mi buraya topladın. Eğer senin dediğin gibi olursa, benim malım servetim var, evlatlarım var. Geleceğinde onların hepsini fidiye olarak veririm de halas olurum” dedi.

Hâlbuki hiçbir evlât, mâl-u serveti, Ebu Leheb’e faydası olmadı, helâk oldu gitti.

Rasûl-û Ekrem’e bu şekilde karşı geldiğinden birdenbire hastalanarak ölmüş. Vücûdû teaffün etmiş, ağır kokudan evlâtları yaklaşıpamamış. Habeşistan’dan iki amele temin edip, ayağından sürüyerek bir çukura doldurmuşlar.

وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ -215

Ey Habibim, sana tâbi olan Mü’minlere. وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ Ce-

nah; kanat demek, kinayedir. Onlara merhamet et. Çünkü sana tâbi olanlara, müşrikler zarar verirler. Sen, onlara merhamet et. Mü'minlerden sana tâbi olanlara kanadını indir (mütevâzi ol.)

فَإِنْ عَصَوْكَ فَقُلْ إِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ-216

فَإِنْ عَصَوْكَ Diğerleri sana karşı gelirlerse, (Âyet, Mekki olduğu için muharebe bahsi yok.) "فَقُلْ إِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ" ben sizin işlediğiniz, yaptığınız şirk ve masiyetlerden uzağım" dersin.

Sana düşman olurlarsa ehemmiyet verme, bana tevekkül et.

وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ-217

Sen, onların düşmanlıklarına ehemmiyet verme. Umurunu Aziz-i Rahim olan yani düşmanı kahretmeye muktedir, dostuna rahmet etmeye muktedir olan Âllâh'a, umurunu tevdi et.

الَّذِي يَرِيكَ حِينَ تَقُومُ-218

الَّذِي يَرِيكَ Seni görür. (Kelimenin altındaki mânâ ile alınırsa herkesin bildiği mânâdır. Dostuna bir şey vermek istediğin zaman beni gör, ben de seni görürüm yani sana ihsan ve ikram ederim. Yâni senin Rabbin seni görür, rahmeti herkesten ziyâde sana verilir. حِينَ تَقُومُ (Gece namaza) kalktığın zaman,

وَتَقَلُّبِكَ فِي السَّاجِدِينَ-219

Secde edenlerin arasında dolaşırken münkalip olduğun zamanda görür.

Müfessirinin verdiği diğer mânâ; Bu haber, Rasûl-û Ekrem Salâ

lâillâhû Aleyhivesellem hakkındadır. Abdullah bin Abbas da böyle diyor.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in âbâ-û ecdadı, hepsi ehl-i cennet olduğu için, tamamı Mü'min olduğundan, hepsi secde edenlerden idi. Hâlik-i Kâinat, Habibine diyor ki; **الَّذِي يَرِيكَ وَتَقْلُبُكَ فِي** O Âllâh ki seni görür **حِينَ تَقُومُ** sen kalktığın zaman, **السَّاجِدِينَ** secde eden âbâ-û ecdâdın, babaların ve anaların, rahminden ve sülbünden tekallübün zamanında. Babadan babaya, anadan anaya tekallübünü görür Âllâh.

220- **إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ**

إِنَّهُ Muhakkak O'dur, **السَّمِيعُ** söylediklerinizin hepsini işiten O'dur. **الْعَلِيمُ** Niyetinizi de hakkıyla bilen O'dur.

221- **هَلْ أُنَبِّئُكُمْ عَلَىٰ مَن تَنَزَّلُ الشَّيَاطِينُ**

Şeytanların, kimlerin üzerine indiğini size haber vereyim mi?

222- **تَنَزَّلُ عَلَىٰ كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ**

Şeytanlar, mübâleğa ile yalancı, günahkâr, iftiraya düşkün olan herkesin üstüne inerler.

223- **يُلْقُونَ السَّمْعَ وَأَكْثُرُهُمْ كَاذِبُونَ**

يُلْقُونَ السَّمْعَ O günahkâr kâzipler, şeytandan aldığı ilkâatı, onlar da başkalarına söylerler. **وَأَكْثُرُهُمْ كَاذِبُونَ** Ve onların çoğu kâzib, yalancıdır.

Bir de Kur'an-ı Kerim hakkında, "şiirdir" dediler. Hâlbuki Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem bundan münezzehtir.

وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ 224

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, şair olmaksan münezzehtir. Şairlerin ekserisi imân etmeyenlerdir. يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ Azgın, sapık olan kimseler onlara tâbi olurlar.

أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ 225

Görmüyor musunuz ki onlar, her vadide şaşkın şaşkın dolayırlar. Bu şairler medih söyler, zem eder söyler. Bu Kur'ân-ı Azimüşşân öyle değil ki. Kur'ân-ı Azimüşşân'da buna benzer bir şey yok.

وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ 226

Ve şiirlerinde yapmadıkları şeyleri söyler (övünürler.) Kavilleri, fiillerine uymaz. Bu Kur'ân, şiire de benzemez.

Şairlerin hepsi de böyle midir, hayır değildir.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيرًا وَانْتَصَرُوا مِنْ 227
بَعْدِ مَا ظَلَمُوا وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ Ancak imân eden ve imânını da amâl-i salihâ ile tezyin-i takviye eden müstesnadır. Hem de وَذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيرًا Âllâh-û Teâlâ'nın zikri ile meşgûl olanlar وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا ve haksızlığa uğratıldıklarında kendilerini savunanlar başkadır. وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا Emrediyor Cenâb-ı Hak. Zalimler emin olmasınlar hallerinden, onlara imhâl ediliyor. Hâlik-i Kâinat, mühlet veriyor ama ihmâl değildir. أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ Nereye, han-

gi mûnkalebe, hangi âkibet, azâba kalbolacak döndürüleceklerini yakında görüp bileceklerdir.

Dünyada zulmettikten sonra rahat ediyor zannetmesin, yaptıkları zulümler yanına kâr kalmayacaktır. İleride layık oldukları cezaya çarptırılacaklardır.

Sahih hadis kitaplarında yer alan birçok hadisten de anlaşıldığı üzere, kötülüğü ifâde etmeyen ve iyi maksatla kullanılan şiir, yukarıda kötölenen şiirden istisna edilmiştir. Nitekim Ashâb-ı Kirâmın arasında Rasûl-û Ekrem'in takdirlerini kazanmış birçok şâirler bulunmaktaydı. Meselâ Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhi-vesellem'in Hassan bin Sabit'e, "Müşrikleri (şiirlerinle) hicvet, bil ki muhakkak Cebrâil de seninle beraberdir" buyurduğu rivâyet olunmuştur.